

Snakker om rus og sex på en ny måte

Det snakkes **mindre om synd** og legges mer vekt på egenrefleksjon i kristent ungdomsarbeid.

**KIRKELIG
UNDERVISNING**
**PÅL KETIL
BOTVAR**

**ANN KRISTIN
GRESAKER**
*KIFO, Institutt for
kirke-, religions-
og livssynsforskning*

Kristne organisasjoner har lenge vært opptatt av rusmidler og seksualitet. Tidligere var feltet preget av streng forkynnelse og pekefinger-mentalitet. Mye har endret seg. Nye metoder og tilnæringsmåter er blitt introdusert. I dag meldes det at ungdom ønsker at kristne organisasjoner skal være et sted hvor de kan snakke med voksne om spørsmål knyttet til rus og seksualitet.

Forskning har vist at kristne organisasjoner lenge har strevd med å kommunisere med ungdom om de aktuelle temaene. Åse Røthings forskning fra 1990-tallet pekte på at undervisningen ble oppfattet som fjernt fra den virkeligheten de unge befant seg i. Når seksualitet ble tatt opp, var det gjerne i form av formaning og belæring. Dialogen var bare

Den kristne forkynnelsen bidro ofte til å skape skam hos de unge.

Pål Ketil Botvar og
Ann Kristin Gresaker

LES MER!
☛ på side 6-7

– Den som føler at sex ikke er lov, kan få et negativt bilde av seksualitet, sier sexolog Gro Isachsen.

tilsynelatende. De unge kunne komme med sine spørsmål, men lederne hadde svarene. Hva som var synd og ikke, var sentralt. Den kristne forkynnelsen bidro ofte til å skape skam hos de unge.

Forskerne Dagny Kristine Johnson Hov og Irene Trysnes har gått gjennom veiledningsmaterieell og kristne bøker på seksualitetsfeltet. Deres analyse viser at bøkene har endret seg fra å være kritiske til det moderne samfunn, til en strategi der man endrer formen med sikte på å bevare kjernen i tradisjonen. Det er en generell tendens til å erstatte advarsler med positive begrunnelser. I noen tilfeller er også de etiske reglene blitt endret – og ikke bare måten å formidle på – slik som synet på skilsmisse og onani.

Lite krig og fred. I rapporten «Vi hjelper dem til å ta egne, gode valg», utarbeidet i et samarbeid med Blå Kors Norge og Kirkelig Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep, har vi kartlagt hva som foregår av formidling om rus og seksualitet innenfor ulike kristne organisasjoner. Utgangspunktet er en spørreundersøkelse til 361 (ungdoms) ledere i Den norske kirke, i to frikirker og i tre kristne organisasjoner. I tillegg har vi inter-

vjuet åtte ledere og observert et konfirmantopplegg.

Det er prester og pastorer som oftest tar opp disse temaene med de unge. Dette skyldes at det gjerne skjer i forbindelse med konfirmanttiden. Likevel underviser så mange som én av tre trosopplæringsansvarlige unge om både rusmidler og om seksualitet. Omtrent halvparten driver undervisning omkring seksualitet og rusmidler. Blant sosialetiske temaer kommer menneskeverd og miljøvern på topp. Temaer som krig og fred og det flerkulturelle Norge berøres sjelden.

Mindre «synd». Generelt vektlegges «egenrefleksjon» svært høyt som mål for undervisningen. Ansatte i frikirker og misjonsorganisasjoner legger sterkere vekt på at teologisk ståsted skal prege undervisningen enn ansatte i Den norske kirke og KFUK-KFUM.

Temaer som grensesetting, kristne verdier, selvbylde og gruppepress er felles for undervisningen om rus og seksualitet. Hva som er synd og ikke, tones ned i formidlingen. Heller ikke «ekteskap» og «sex» er blant de hyppigst nevnte temaene, selv om de fortsatt er en del av undervisningen.

Lite ekteskap. Det er delte meninger om hvor eksplisitt man skal snakke om ekteskapet som den beste rammen for seksuelle aktiviteter. Blant våre informanter kommer det til uttrykk tre ulike syn på dette. Noen vil eksplisitt fremheve ekteskapet som ramme for seksuelt samliv. Andre vil ikke nevne dette eksplisitt fordi det lett oppfattes som en form for regelorientering, som kan virke mot sin hensikt.

Enkelte synes det er meningsløst å være opptatt av ekteskapet fordi det fremstår som fjernt fra 15-åringers virkelighet. Å fremheve ekteskapet som betingelse for seksuelt samvær, kan bidra til å gjøre seksualiteten skambelagt.

Det er i materialet interessante forskjeller mellom mannlige og kvinnelige ledere. På rusfeltet legger mannlige ledere oftest opp til en tradisjonell, advarende tilnærming. Når det gjelder seksualitet tar kvinner oftere enn menn opp temaer som kjønnsroller og selvbylde, mens menn er mest orientert mot kristne verdier, ekteskap, synd og sex (i betydningen samleie).

Teologisk usikkerhet. Teologisk usikkerhet preger temaene som dreier seg om rusmidler og seksualitet. Det er en viktig hindring for videre satsing. Samtidig

REGLER KRONIKK OG DEBATT • Kronikk: Maks 6.000 tegn. Hovedinnlegg: Maks 3.500 tegn. Innlegg og replikk: Maks 2.000 tegn. Kort sagt: Maks 1.200 tegn NB: Alle mål inkluderer mellomrom • Vi foretrekker innlegg på e-post. • Innlegg må signeres med fullt navn og presentasjon. Oppgi adresse og telefon. Legg gjerne ved bilde av deg selv. • Redaksjonen forbeholder seg rett til å forkorte. • Innsendte manus blir ikke returnert. • Vårt Land betinger seg retten til å arkivere og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form i eget arkiv eller andre databaser Vårt Land har avtale med. • Vårt Land har også et eget debattforum på nett, verdidebatt.no. Bidra gjerne med egne innlegg eller kommentarer til andres.

VANSKELIGE TEMAER: Kronikkforfatterne har forsket på formidling av rus og seksualitet blant ansvarlige for trosopplæring. På bildet: Religionspedagog Elisabeth Tveito Johnsen presenterer doktorgradsarbeidet sitt for ansatte i trosopplæring i Oslo høsten 2013.

Foto: Erlend Berge/arkiv

• **Vårt Land 16.10.2015**
– Seksualundervisning er mer enn å «ta praten» og aldri mer snakke om det, sier Gaute Brækken.

åpner det et rom for dem som har «teologisk selvsikkerhet» til å utvikle et eget opplegg som de kan stå inne for.

De som selv underviser på feltene opplever det som meningsfylt og givende. Det er særlig yngre ledere som synes undervisningen er krevende. Dette forteller oss at det er nødvendig med både kompetanse og pedagogiske evner for å skape god undervisning rundt disse temaene.

Lite overbevisende

Enhver kirke gjør vel i å forsøke å favne alle sine døpte. Ved neste valg burde man kanskje nettopp derfor våge å **invitere til kirken?**

DÅP OG MEDLEMSKAP PEDER K. SOLBERG

Høyskolelektor i kirkehistorie ved NLA Høgskolen. Tilhører St. Paul katolske menighet i Bergen.

Hvem er, og bør være, berettiget til å bidra til læremessig avklaring i en kirke? Er dåpsattest tilstrekkelig, eller burde det kreves ytterligere kriterier? Spørsmålene har preget debatten både i forkant og etterkant av valget i Den norske Kirke, senest ved Merete Thomassens kronikk «Det irriterende kristenfolket» (Vårt Land 13. oktober) og Espen Ottosens respons 16. oktober.

Ikke bare den norske folkekirken har sine utfordringer når det gjelder styringsstrukturer og medbestemmelse. Dette er gamle og stadig aktuelle problemstillinger på tvers av kirkegrensene, både i nyere kirkesamfunn med «flat» struktur og i de historiske kirker med en tydelig hierarkisk struktur. Det er ikke vanskelig å argumentere for faren for maktmisbruk, eller finne historiske eksempler på dette, i rammen av ulike alternativer.

Demokrati og autoritet. For Martin Luther var enhver som «har steget opp av dåpsvannet» i kraft av sin dåp ordinert til «prest, biskop og pave». Skriften kan ved sin klarhet være den øverste dommer i alle troens saker, og den ydmyke troende kan selv ved gransking av Skriften prøve kirkens lære. Samtidig fastholdt både Luther og den lutherske tradisjonen nødvendigheten av et læreembete, «for at vi skal komme til denne tro», slik det heter i *Confessio Augustanas* artikkel 5. Bare den rettelig kalte presten skulle offentlig forvalte Ordet og sakramentene (CA 14).

For Luther handlet dette om å unngå maktmisbruk. Om enhver etter eget forgodtbefinnende skulle kunne oppkaste seg til lærer for andre, ville menigheten ligge åpen for de «glupske ulver». Det finnes et spenningsforhold mellom demokratisering og læreautoritet i luthersk tradisjon som historisk har vært løst på ulike måter. Likevel er argumentasjonen for et generelt «dåpsdemokrati» uavhengig av offentlig trostilslutning problematisk, både i luthersk sammenheng og i en videre økumenisk kontekst.

Dåp og tro. Dåp og trosbekjennelse hører sammen i en rekke aktuelle bibelske tekster. Denne sammenhengen uttrykkes også konkret gjennom de økumeniske trosbekjennelsene, som har sine røtter i tidlige oldkirkelige dåpsbekjennelser. I det såkalte Lima-dokumentet fra Kirkenes Verdensråd (1982) *Dåp, nattverd, embete* fremheves den økumeniske betydningen av å fastholde sammenhengen mellom dåp og tro. Her kritiseres også eksplisitt

DÅP: Er dåpsattest tilstrekkelig for å delta i kirkestyre gjennom valg? Forfatteren mener forsvaret for dagens ordning i Den norske kirke ikke holder.

Foto: Håkon Larsen Mosvold/NTB scanpix

I det såkalte Lima-dokumentet fra Kirkenes Verdensråd (...) kritiseres også eksplisitt enkelte nord-europeiske folkekirkers ukritiske dåpspraksis.

Peder K. Solberg

enkelte nord-europeiske folkekirkers ukritiske dåpspraksis, som står i fare for å undergrave denne sammenhengen.

At tro og dåp hører uløselig sammen, både ved selve dåpshandlingen og gjennom troens liv, er god luthersk og økumenisk teologi med bred bibelsk og historisk forankring. Sammenhengen uttrykkes positivt i Den norske kirkes dåpsliturgi, når foreldre og faddere pålegges ansvar for å «lære henne/ham/dem selv å be og hjelpe henne/ham/dem til å bruke Guds ord og delta i den hellige nattverd, så hun/han/de kan leve og vokse i den kristne tro.» Den uttrykkes også negativt når man i norske menigheter synger med Luthers egne ord i litaniet: «Kall de fralne tilbake (til dåpens nåde)».

Valg i kirken. I norsk sammenheng er det god grunn til å hevde at en pie-

tistisk fromhetskultur har bidratt til en problematisk oppdeling mellom «sanne troende» og «de andre». Men er en offentlig avvisning av kristen gudstro uproblematisk, når man utfordres til å bidra til å utmynte denne troens konsekvenser i lære og praksis?

Historisk og politisk er det mulig å forklare hvordan stats- og folkekirken har utviklet sin nåværende styringsstruktur og kirkeordning, med en demokratisk plattform basert på medlemskap. Forsøkene på å forsvare den nåværende kirkevalgordningen teologisk og ekklesiologisk er imidlertid lite overbevisende, både i luthersk og økumenisk forstand.

Omsorg for mennesker med en usynlig, svak og sårbar tro er viktig. Enhver kirke gjør vel i å forsøke å favne alle sine døpte. Ved neste valg burde man kanskje nettopp derfor våge å invitere til kirken?

SI DIN MENING • verdidebatt.no

I vårt nettforum kan du følge hele debatten om kirkevalg, dåp og kirkestyre.